

La Fassina Balanyà de l'Espluga de Francolí

Ester Majós

Fassina Balanyà

Una de les grans riqueses de Catalunya, des de finals del segle XVII fins a l'arribada de la fil·loxera, fou la producció de vi i d'alcohols que s'exportaven a l'estranger. La zona de Tarragona va ser un dels principals centres de producció d'esperit de vi (alcohol), i els seus productes sortien principalment a través del port de Vilanova. A l'Espluga de Francolí s'ha conservat una de les úniques fassines industrials de finals del segle XIX de Catalunya. La Fassina Balanyà de l'Espluga de Francolí produïa aiguardent a partir de la brisa del raïm que s'obtenia dels mateixos pagesos o del celler cooperatiu del municipi. La brisa

està formada per la pell, els pinyols i les rapes del raïm -és, per tant, el residu del raïm- un cop se n'ha extret el most. A la brisa s'hi afegia aigua i es portava a l'ebullició (més endavant s'hi injectava directament vapor d'aigua amb una màquina de vapor). D'aquesta manera s'obtenia l'alcohol per un procés de destil·lació. Un cop bullida, la brisa es premsava i se n'obtenien altres derivats per a la indústria farmacèutica. A la part exterior de la fassina es deixava assecar la brisa premsada i en acabat s'utilitzava com a combustible per a la caldera que feia funcionar la màquina de vapor de la mateixa fàbrica.



La Fassina Balanyà és de les úniques fassines industrials que existeixen, i està situada en la zona més important de producció de vi i alcohols de Catalunya.

El tancament i l'abandonament de l'edifici per part dels seus amos, sense donar-li un ús alternatiu posterior, va permetre que, quaranta anys més tard, la Fassina Balanyà es mantingués pràcticament igual que com l'havien deixat.

L'antiga fàbrica d'alcohol -fàbrica de la brisa, com en deien els treballadors- va tornar a obrir portes aquest passat mes de desembre del 2009 amb una funció ben diferent. La Fassina Balanyà és un dels 25 museus industrials del Sistema Territorial del Museu Nacional de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya, on es mostra el funcionament de la fassina durant els anys de la postguerra civil espanyola i on el visitant pot conèixer els processos productius per obtenir l'alcohol i els seus derivats a partir de la brisa, les eines que utilitzaven i la societat de les persones que hi participaven. També es pot copsar la importància d'aquesta activitat durant la Revolució Industrial de Catalunya, que va permetre un desenvolupament accelerat del teixit industrial.

El nou museu, dissenyat pel reconegut arquitecte Dani Freixas, utilitza museografia tradicional i tecnològica perquè el visitant sigui el verdader protagonista de la renovada fàbrica i gaudeixi d'una instal·lació que és única a Catalunya.

L'edifici de la Fassina i l'antiga maquinària s'han restaurat completament. S'ha construït un nou edifici que fa funcions de recepció del museu i que comparteix espai amb l'Oficina de Turisme de l'Espluga de Francolí. I posteriorment s'ha fet la museïtzació de l'antiga fàbrica, on es pot veure com es produïa l'aiguardent en l'època industrial i la història de la destil·lació d'alcohols.

Des d'un de vista local, la Fassina Balanyà formarà part de la trilogia productiva de temàtica agrícola amb el Museu del Vi i el Museu de la Vida Rural, reformat i ampliat des de l'octubre del 2009. Tots tres es convertiran en un reclam didàctic, cultural, turístic i, en definitiva, econòmic i social de la vila, i formaran part d'una gran oferta junt amb les cavitats prehistòriques de les Coves de l'Espluga, el recorregut templer i hospitaler de l'Espluga i un ampli ventall d'establiments turístics per sorprendre una vegada rere l'altra la visita del foraster àvid de noves experiències. ■



Cobert d'elaboració del tartrat. A sota, vitrina d'aiguardents i licors.

A la pàgina anterior, alambí de coure i la xemeneia que presideix el pati exterior.

Fotografies: Arxiu Fassina Balanyà.